

‘ובלבד שלא יספוג... שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול’. משמע לכאורה שמשום סחיטה אין בו. מכאן כתב הר"ד להוכיח גרסתו במשנה לעיל שחכמים מתירים לקנח בספוג אפילו אין בו עור בית אחיזה, מפני שאין תורת סחיטה בספוג; שאין המשקים מגופו כמו פירות שתהא סחיטתו תולדה של ‘דש’, וגם אין מקפיד על ליבוננו שתהא תולדה של מכבס. ואולם רש"י ותוס' ושאר פוסקים נקטו שאין מקנחים בספוג. ולדבריהם יש לפרש שכאן מדובר אף בספוג שיש לו בית אחיזה, ואף בהנחתו בלבד ללא קינוח (ע' בלשון רש"י במשנה) שאינו סוחט, ואף ביין מועט (ע' ראב"ה שכה, שבוה אינו סוחט) ואעפ"כ אסרו שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול [שמא יבוא לידי סחיטה, כפרש"י במשנה]. והריטב"א כתב שהטעם 'שלא יעשה כדרך חול' אינו מתייחס אלא על טיפוח השמן, אבל ספיגת היין בלאו הכי אסורה משום סחיטה.

‘נתפזרו לו פירות בחצר – מלקט על יד על יד ואוכל, אבל לא לתוך הסל ולא לתוך הקופה, שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול’. הרמב"ן פירש (עפ"י התוספתא) טעם האיסור משום שנראה כבורר. ומדובר שנפלו למקום עפר וצרורות, שלכך נקטו 'בחצר' אבל בית עשוי הוא להתכבד בכל יום, אבל מלקט קצת ואוכל מותר [שהרי בורר אוכל מתוך פסולת כדי לאכול לאלתר. ויש אומרים אפילו צוברם לתוך חיקו או כסותו על מנת לאוכלם לאלתר מותר, ויש אוסרים. ע' באור הלכה סוס"י שלה].

דף קמד

‘אמר להן מחמיר אני בחלב מבדם...’. עיקר מחלוקתם של רבי עקיבא וחכמים; רבי עקיבא סבר שלא נצרף ‘רצון’ בתחילה אלא במי גשמים שרובם לארצות ולאילנות ולאדם, וכן ביוצא מזיתים וענבים מפני שתחילתם אוכל וסופם משקה, אבל החלב שמתחילתו הוא משקה ורובו לאדם אין צריך רצון אדם להחשיבו, הן בחלב אשה הן בחלב בהמה. וחכמים חולקים וסוברים שגם חלב צריך רצון בתחילה, אלא שחלב אשה טמא שלא לרצון משום ‘דם נעצר ונעשה חלב’ והרי דם מטמא שלא לרצון שכן הוא סתם דם חללים (כדפרש"י) או משום שהיוצאים מן האדם נלמדים זה מזה (כפרוש ר"ש משאנץ). והוכיח רבי עקיבא שאין חלב אשה מטמא משום דם [או שאין להשוותו לדם, לפר"ש] שהרי החולב בהמה לרפואה גם כן טמא, שלא כמקומו דם לרפואה. [ובעצם בלאו הכי אין שייך לומר שהחלב מטמא משום ‘דם חללים’ שהרי אין שייך בו סברת ‘מה לי קטלא כולא מה לי קטלא פלגא’, אלא נקט רבי עקיבא דבר הברור שאם נתרבה חלבה ונוטף והנטיפה רפואה לה – מכשיר, הרי שאין זה ענין כלל לדם מגפתה].

ולא נמצאה תשובת חכמים על זה. ואפשר שסוברים שבשעה שנעצר הדם נחשב כ'קטלא פלגא' והריהו כדם מגפתה. [ולפר"ש סוברים חכמים שאף על פי שחלוקים דם וחלב בבהמה, למדים יוצאי האדם זה מזה] (עפ"י חזון איש מכשירין ו, ב).

(ע"ב) ‘אמר רב נחמן: הלכה כשל בית מנשיא בר מנחם’ – שהואיל והם נוהגים לסחטם וגם זה נהג כמותם לסחטם למשקים והחשיבם, אף על פי שרוב בני אדם אינם סוחטים הרימונים – אסור. מה שאין כן שאר פירות שאף מיעוט בני אדם אינם רגילים לסוחטם למשקים, גם אם זה סחטם בטלה דעתו אצל כל אדם ומותר (עפ"י רמב"ן).

'אמר ליה רבא רבא נחמן... אין, דתנן... אלא היינו טעמא'. נראה שאין זה ישוב דברי רב נחמן עצמו, שהרי משמע שרב נחמן תירץ כדר"א ורבא הקשה עליו 'מידי איריא...'. – אלא רבא מיישב דברי רבו שלא מטעמו. [ויותר נראה שאין זה מדברי רבא אלא סתמא דגמרא קאמר לה, שהרי לרבא דלהלן מתפרשים דברי רב חסדא מטעם אחר ואין ראיה לטעמא דאחשבהו]. גם יתכן שהתירוץ הקודם 'אין, דתנן המקיים קוצים...' אינו מדברי רב נחמן עצמו. וכן נראה מלשון הרישב"א (בד"ה כדרב חסדא) שבאים לישוב דברי רב נחמן עצמו.

(וע' בספר נפש חיה לר"ר מרגליות (רט,א) שהביא מכאן דוגמא שפעמים מישבים דברי חכם מסוים, אף כי הוא עצמו באר דבריו באופן אחר. וכ"כ התומים ביישוב דברי הראשונים, שאעפ"י שלא נתכוונו לטעם מסוים, מיד ה' עליהם השכיל לכוין לאמיתת ההלכה אף כי מטעם אחר. ובוה יש לפרש הערת התוס' סוכה ח סע"א. ואולם כאן יש לפרש בענין אחר כנ"ל).

'סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדרה אבל לא לתוך הקערה'. הסכמת הפוסקים הראשונים [דלא כנראה מפרש"י – ע' מאירי] שאין חילוק בין קדרה לקערה אלא סתם קדרה יש בה תבשיל וסתם קערה אין בה תבשיל, הלכך כל שסוחט על גבי אוכל מותר, שלא על גבי אוכל אסור, ללא הפרש בין כלי לכלי (עפ"י באור הלכה).

א. מדברי הבאור-הלכה נראה שדעת רש"י לחומרא, שלקערה אסור אפילו יש בה מאכל. וכן נקט החזו"ן-איש (נה,ו). ואולם הרדב"ז (ח"ב תרפו, הובא בשער הציזון שכ אות כג) פירש דברי רש"י כשאין שם אוכל, ואסור מדרבנן אעפ"י שבדעתו ליתן אכ"כ לתוך אוכל, כיון שאין הדבר מוכח וגלוי [ומשמע שבקדרה באופן זה מותר, שאל"כ מהו שחילקו בין קדרה לקערה. וצריך לדחוק לפי"ז מש"כ רש"י לתוך הקדרה – של תבשיל, לא שיש שם תבשיל אלא כלומר קדרה שמבשל בה. ואולם זהו חידוש שלא הוזכר בפוסקים. וצ"ע]. וכבר העירו (קול מבשר ח"ב ה; לית חן נה) שגם הרי"ד הבין דברי רש"י כן, וכך מתפרשים דברי המאירי. ואולם החזו"ן הוכיח מדברי הרשב"א שיש בדבר חיוב חטאת. ויש חולקים – ע' לית חן שם.

ב. כתב רש"י שהחולב לתוך הקדרה אין זה דרך פריקתו והוי כמפריד אוכל מאוכל. ולפי זה נראה שיניקת חלב מאשה אף אם נחשיבו כאוכל ולא כמשקה (עתוס' בע"א ד"ה לא), הלא כך היא דרכו. וכן לענין שאיבת חלב מהאשה שהוא דבר הווה לעתים עתה – יש בדבר איסור תורה. כן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ו ל וח"ו צט וח"ח פא), דלא כהאו"ש (שבת ת,י) שנקט לפטור כחולב לאוכל.

חליבה בשבת. החולב חייב משום מפרק (כדלעיל צה). והיא תולדת 'דש' (רש"י ותוס' שם; רמב"ם ת,ז; רי"ף ורא"ש). ונראה מזה שהלכה כרבי יהודה האומר יש דיישה שלא בגידולי קרקע (תוס' עג:). ואולם הרמב"ם פסק אין דיישה אלא בגידולי קרקע, ואף על פי כן החולב חייב משום דש מפני שהבהמה נחשבת גידולי קרקע (ע"ע רמב"ן ורשב"א לעיל; מגיד משנה; שו"ת הריב"ש קכא).

ור"י ורבנו תם (בספר הישר כג) פרשו שהחולב חייב משום 'ממחק' [אבל משום דש פטור לפי שאינו גידולי קרקע], שמחליק את הדד. ויש סוברים משום 'בורר' (ע' רשב"א בשם רבנו תם; מהרש"א) או משום 'גוזז' (תוס' הרא"ש לעיל צה בשם ריב"א; מאירי לעיל עג ועוד), או משום 'קוצר' (ע' ירושלמי ז,ב; רש"י ורש"ש לעיל שם; מנחת חינוך 'הקוצר' ב) או 'טוחן' (ע' יראים רעד).

ויש סוברים שלהלכה החליבה אינה אסורה אלא משום שבות (ע' רשב"א לעיל צה בשם רב האי גאון. ויש מפרשים כן בדעת הרמב"ם – ע' משנ"ב ובאה"ל תקה. וע"ע: חיי אדם קמד, בנשמת אדם; הר צבי כאן; חזו"ן איש נו).

נחלקו הראשונים האם התר זה של חולב לתוך אוכל, נאמר אף בשבת, כי לעולם נידונת הבהמה כ'אוכל' והרי זה כמפורר אוכל ומפרידו (רז"ה, ומובא ברמב"ן רשב"א ור"ן), או שמא רק ביום טוב התירו אבל בשבת שאסור לשחוט הבהמה הרי הבהמה כ'פסולת' ולא כ'אוכל', הלכך החולב דומה לדש שמפריד האוכל

מהפסולת (רי"ף ורא"ש ור"ת (בספר הישר כג נב). ודעת ר"ח שלהלכה אסור אף ביו"ט. ובתשובת משכנות יעקב (או"ח קב) מחמיר בחליבה על גבי אוכלין, ואפילו ביום טוב נסתפק אם להקל). ויש אומרים שבשבת אסור אבל פטור (רמב"ם, הובא במג"א. ובחזו"א פירש טעמו משום מוקצה. ובאגלי טל פירש בדעת הרמב"ם שחייב מהתורה).

נקטו הפוסקים שאם חולב מעל גבי האוכל ואינו נבלל בו אלא החלב צלול מעל האוכל – אסור [ולכן אמרו 'חולב אדם עז' – ולא 'עזיו', שבכמות גדולה של חלב שאינה נבללת עם האוכל – אסור]. וכן כתבו שגם אם הוא נבלל עמו, אם בדעתו להפרידו לאחר זמן – אסור, שזה בכלל חולב למשקה (עפ"י חזון איש נו; הר צבי כאן בשם הגרא"ז מלצר).

החזו"א (נו) האריך להוכיח שאין לחלוב אלא על ידי נכרי [או על ידי מכשיר חשמלי המופעל על ידי שיעון, אם לא משום חלול שבת של פועלי חברת החשמל – ע"ש לה, ד]. ואם אי אפשר – אין התר לחלוב אלא על הקרקע או על כלי מאוס, בענין שהחלב ילך לאיבוד. והוסיף שם דברים הנוגעים להעסקת פועלים ערבים לצורך זה, וזו לשונו:

'... ומכל מקום חייב כל אדם להשתדל לחלוב על ידי אינו יהודי, שזו דרך הישרה על פי התורה וסופה להתקיים וכן נוהגין בכל המקומות שהשבת אצלן ביוקר, ומדרך התורה להחזיק שלוו' עם כל אדם ולהעביר על המדה, וכמש"כ הר"מ פ"י מה' מלכים ה"ב, וכשם שאין ראוי לחכם לכעוס ולנקום במריע לו מתוך חולי רוח, כן אין ראוי לנקום ולשנוא את המריע מתוך חולי נפש המשכלת וחסר משקל המדות, ואין בין בליעל למטורף הדעת ולא כלום, וכל העונשים הוא להיות חכמים מוגבלה מאד ובלתי מספקת ליתן לפתאים ערמה, ההכרח להשתמש בעונשים להקים גדרי עולם שלא יהיה העולם טרף לשני בריאי הגוף וחלושי השכל, אבל העונש צריך להעשות מתוך יגון עמוק, נקי מרגש צרות עין בשל אחרים, ובהיות האדם בלתי שלם בתכלית השלמות ומורגז ביצר הרע, לא יחדל מלהיות רחמני ולהתירשל בשעה שמצוה לעשות דין, ואז ניתן לו להשתמש גם בהערת טבעת נקמה תחת פיקוח הדעת שאין הערתו בזה רק לזירוז הדין, וזהו בכלל בכל לבבך בשני יצריך'.

ע"ע בתשובת הגר"ע ובאגרת החזון-איש בשו"ת אחיעזר ח"ד ז.

דף קמה

רבי יוחנן אמר: אחד כבשים ואחד שלקות לגופן מותר למימיהן חייב חטאת'. הטעם שלגופם מותר ואין אוסרים כשאר מלאכה שאינה צריכה לגופה' – לפי שאין דרך דישה בכך, הלכך מותר אפילו לרבי יהודה המחייב על מלאכה שא"צ לגופה (עפ"י תוס' עג: ד"ה וצריך. ואין זה משום עשיית מלאכה כלאחר יד כי או היה בדין לאסור, אלא כאן עצם המלאכה מוגדרת לפי מטרתה [וכיו"ב מצינו פירוש 'אין דרך' במשמעות שאינה מלאכה כלל – ערש"י ג סע"א אין דרך הוצאה בלא עקירה והנחה. ולהלן קנג: כתב רש"י שאינה מלאכה כלל], ומצינו דוגמאות כיו"ב – ע' לעיל קיז. קלג. קמ. וע"ע דוגמות נוספות בקהלות יעקב סי' ב. ונתן שם גדר וכלל בעיקרון זה).

ויש להוסיף (עפ"י דברי התוס' בכתובות ו. ד"ה האי – אלא שהם כתבו לדברי רב, ואפשר שאף ריו"ח מודה לסברא זו) כיון שאין דרכם של כבשים ושלקות בסחיטה, אין שם 'משקה' על הנסחט והרי זה כמפורר את האוכל, אלא שאם סחט למימיהם סובר רבי יוחנן שהחשיבם להיות 'משקה' לכך חייב, אבל כל כמה שלא סחט למימיהם אין זה משקה, הלכך אין כאן מלאכת דישה כלל (עפ"י קהלות יעקב כתובות ג).

אמר רב. או באלו מודה רבי יהודה לאסור. כן אמר רב יהודה אמר שמואל. ופרש רנב"י (עפ"י הברייתא) לשיטתו שנחלקו בתותים ורימונים (שיש הסוחטים אותם בשביל מימיהם) שהכניסם לאוכלים [אבל למשקים או לסתם – אסור], ואולם בשאר פירות שאין סוחטים אותם, מודים חכמים שהמשקה היוצא מהם מותר. ורבי יוחנן פסק כרבי יהודה בשאר פירות מלבד זיתים וענבים.

א. להלכה, בתותים ורימונים, אם היו עומדים לאכילה – היוצא מהם מותר. בזיתים וענבים –

אסור (רמב"ם כא, טז; או"ח שכ, א).

ב. לפירוש התוס', מודים רב ורבי יוחנן שאם מתחילה סחט זיתים וענבים ושוב הכניסם לאכילה,

משקים היוצאים מהם אסורים אפילו לרבי יהודה שמא יבוא לסחוט, שהרי סחטם מתחילה.

ומכל מקום בתותים ורימונים אפילו סחטם מתחילה, כאשר הכניסם לאוכלים מותר.

חלות דבש שריסקן מערב שבת ויצא מהם דבש מעצמו – אסורים (שמא יבוא לרסק). ר"א מתיר. [כמו כן נחלקו התנאים בזיתים וענבים שריסקם מערב שבת ויצאו מהם משקים מעצמם בשבת; חכמים אסורים ורבי אלעזר ורבי שמעון מתירים. קמח:].

א. להלכה בזה ובזה מותרים (רי"ף; רמב"ם כא, טז; או"ח שכ, ב שכא, יג). ולדעת הטור וסיעתו צריך

שיהיו הפירות מרוסקים יפה עד שאינם מחוסרים דיכה, רק אז מותרים המשקים היוצאים

בשבת. ומסתבר שהוא הדין לענין דבש (באור הלכה שכא, יג).

ב. חלות דבש שלא ריסקו; כתב המגן-אברהם (שכא סקט"ז) להתיר לסחטן על האוכל. ובבאור

הלכה (שם יג ד"ה אבל) פקפק בדבר על פי מסקנת דברי המג"א. ובשו"ת שבט הלוי (ח"א פה)

כתב להקל מחמת כמה צדדים.

וכשיודע שהדבש צף מבעוד יום, אפילו לא ריסק החלות כלל – מותר ליטלנו (באה"ל שם בסוף

הסעיף עפ"י משמעות הב"י).

דפים קמג – קמד

רלה. מה דינם של המשקים דלהלן לענין הכשר לקבלת טומאה?

א. חלב האשה והבהמה.

ב. דם האדם והבהמה.

ג. משקים הזבים מזיתים וענבים.

א. חלב האשה מכשיר לקבל טומאה (כשנפל על דבר מאכל, וכן מכשיר את עצמו לקבל טומאת משקים.

ערש"י), בין (שפרש ממנה) לרצון בין שלא לרצון (אם משום שדם נעקר ונעשה חלב והרי דם מגפתה

מכשיר הגם שאינו לרצון. אם משום שהחלב קרוי משקה שנאמר ותפתח את נאד החלב ותשקהו. ערש"י

ותוס').

א. כתבו בעלי התוספות (בחולין פז; ובכריתות יג: ועתוס' פסחים יד. ור"ש מכשירין ו) שמדין תורה אין

לחלב אשה תורת 'משקה' ואינו מכשיר אלא מדרבנן, ולכך אינו מטמא אלא ברביעית. ואילו

מסתימת דברי הרמב"ם נראה שמטמא בכלשהו. וכן משמע בראב"ד (משכב ומושב א, טז. וע"ע

חור"א מכשירין ט, א-ב). ויש סוברים שכל משקים מטמאים ברביעית (ערש"י ע"ז לא. ונדה נה: ריטב"א

שם לג:).

ב. כאשר יש גילוי דעת מפורשת שהחלב אינו לרצון, תלוי הדבר בשתי הלשונות בגמרא אם גם אז מכשיר או אינו מכשיר אלא בסתם (עתוס' ובכריתות יג).

חלב הבהמה אינו מכשיר אלא (כשפרש) לרצון [שהרי דם מגפתה של בהמה אינו מכשיר]. רבי עקיבא אומר: אף שלא לרצון [קל וחומר מחלב האשה שאינו ראוי לגדולים, והיינו מפני שקרוי 'משקה' שלא כדם מגפתה. והראיה, שהחולב בהמה לרפואה – מכשיר, ואילו המקיז דמה לרפואה אינו מכשיר].
חלב הנחלב לתוך התבשיל שבקדרה הריהו נחשב כאוכל ולא כמשקה ואינו מכשיר, ואעפ"כ מקבל חלב זה טומאה על ידי הכשר טיפה ראשונה המלוכלכת על פי הדד (בדעת, שתהא נוחה להיחלב) שהיא 'משקה' (כן פרשו עפ"י דברי רבי יוחנן).

הלכה כחכמים שחלב הבהמה אינו מכשיר אלא לרצון (רמב"ם טו"א י, ד).
והגדרת 'שלא לרצון' הוא שהחלב זב מהדד מאליו, או שחלבו כמתעסק (רמב"ם טו"א י, ד). ונראה שאם נטף החלב לכלי לרצון, או אפשר אף בסתם – נחשב 'רצון' [כמו במשקים היוצאים מזיתים וענבים דלהלן], וכמו כן אם חולב על הארץ לרפואה, אעפ"י שהולך לאיבוד נחשב 'רצון' כיון שעושה הדבר בידים, אבל אם נוטף על הארץ אעפ"י שנוה לו בדבר – אין זה 'לרצון' (עפ"י חו"א מכשירין ו, ג).

ב. העולה מסוגיתנו שדם מגפה (= מכה, חבורה) באדם – מכשיר (ודם חללים ישתה, 'זמה לי הרגה כולה מה לי הרגה חציה'. נדה נה: וכתבו ראשונים שאסמכתא בעלמא היא ומדאורייתא אין עליו תורת 'משקה'. עפ"י תוס' חולין פז: ד"ה כל), ובבהמה – אינו מכשיר, ואפילו היה לרצון כגון שהקיז דם לרפואתה (שלא נאמר בבהמה 'דם חללים'. ואולם דם שחיטה מכשיר מפני שהוקש למים, על הארץ תשפכנו כמים. רש"י).
א. לדעת רבי שמעון (בחולין לה: דם מגפה [באדם. תוס' ורשב"א שם] אינו מכשיר. וסוגיתנו כחכמים (תוס' ורשב"א).

ורש"י בחולין מפרש דברי רבי שמעון בדם בהמה. ונקטו הראשונים שלפירושו חכמים החולקים על רבי שמעון סוברים שדם מגפתה של בהמה מכשיר. ומהאחרונים יש שפרשו בדעת רש"י שאף דם בהמה אינו מכשיר לחכמים (עפ"י ראש יוסף ולב אריה שם).
ב. לדברי רבי אליעזר (מכשירין ו, ז), דם [בהמה] שהוקז לרפואה – מכשיר. ואין הלכה כדברי (רמב"ם טומאת אוכלין י, ג).
משמע מרש"י בסוגיא שדם שהוקז מן האדם לרפואה – מכשיר כדם מגפתו. אבל הר"ש (סוף מכשירין) נקט שדם הקזת-רפואה באדם שווה לבהמה ואינו מכשיר.
ג. דם הקזתו להשקותו לבהמה וחיה או לנכרי – מכשיר (משנה מכשירין ו, ה). יש מפרשים בדם אדם דוקא אבל בבהמה אינו מכשיר (תו"ט עפ"י הרמב"ם). ויש אומרים אפילו של בהמה (ר"ש שם; ריטב"א).

ג. משקים הזבים מזיתים וענבים; אם לרצון – מכשירים לקבל טומאה (לאחרים ולעצמם), ואם שלא לרצון – אין מכשירים. ומבואר בגמרא שלדעת רבי יהודה אף בסתם נחשבים 'משקה' ומכשירים. ואולם כשהם מונחים בסלים, הואיל וידוע שהולכים לאיבוד הריהו מפקירם מראש ומתיאש מהם ואינם חשובים 'משקה' להכשיר (כן מבואר לאיבעית אימא').

דף קמ"ד

ר"ל. מה דינם של הפעולות דלהלן בשבת?

- א. סחיטת פירות שאין דרכם בסחיטה כלל.
- ב. סחיטת רימונים.
- ג. סחיטת ענבים לתוך הקדרה.
- ד. חליבת בהמה לתוך הקדרה.

א. שנו בברייתא: סוחטים בפגעים (מפרשים: מין ממיני השזיפים) ובפרישים (= הבושים. ע"ע מוסף הערוך 'פריש') ובעוזרדים (פירות שיח העוזרד / עוזרר, דומים לתפוחים קטנים). לפירוש רש"י ותוס' מתפרש דין זה בסוחט למתקם אבל הסוחט למשקה כיון שהחשיבם הריהם 'משקה' (וחייב. רש"י). ואולם רוב הראשונים והפוסקים נוקטים שאפילו סוחט למימיהם מותר, שאין עליהם שם 'משקה' אלא הריהו כמפריד אוכל מאוכל. (ובב"י כתב שלמסקנת הסוגיא אף רש"י ותוס' יודו שמוותר).

א. אעפ"י שהעיקר להלכה כדעה זו, במקום שנהגו להחמיר אין לשנות (עפ"י מג"א ש"א, א; משנ"ב ובאה"ל שם).

ב. סחיטת זיתים ואסורים אסורה אף אם אינו סוחט לצורך המשקים אלא לתקן הפרי (מגן אברהם שכ"ט). ובספר קרן אורה כתב להתיר [לפירוש הרי"ף ור"ר].

ב. סחיטת רימונים בשבת אסורה (לפרש"י, אפילו סוחט רק כדי למתק ולא לצורך מימיו), הואיל ויש מעט בני אדם [כגון של בית מנשיא בר מנחם] שסוחטים אותם למשקה (כן שנה תנא דברייתא, ופסק רב נחמן הלכה כמותו).

[אמר רב חייא בר אשי אמר רב: דבר תורה אינו חייב אלא על דריסת זיתים וענבים בלבד. וכן תני דבי מנשה. קמה. וערש"י יח. שהסוחט הוא אב מלאכה. ובאגלי טל (דש' יז בהגהה) פירש 'אב' – לאו דוקא אלא כלומר מלאכה דאורייתא].

א. הוא הדין לשאר פירות שיש הנוהגים לסחטם – אסור לסחטם בשבת למשקה (כן הסכמת הפוסקים. ע' יביע אומר ח"ח או"ח לו; שבת הלוי ח"א פו, ד; חלקת יעקב ח"ב פה; משנה הלכות ח"ח נח; מאור ישראל כאן).

יש מי שכתב שלדעת רש"י, אפילו שאר פירות מלבד זיתים וענבים, אם רגילים לעשות מהם מיץ – הסוחטם בשבת חייב (עפ"י נשמת אדם יד). ויש חולקים (ע' צמח צדק החדש על המשניות). ויש ראשונים שכתבו שלדעת רבי יוחנן (קמה). חייבים מהתורה על כל הפירות שדרכם בסחיטה (עפ"י רשב"א להלן). ויש חולקים (עפ"י ר"ח ורי"ד שם).

ב. פירות שאין סוחטים אותם אלא במקומות מסוימים בלבד; יש אומרים שאסורים מדרבנן בסחיטה בכל מקום, כרימונים ותותים (ב"י שכ). ויש מתירים (רמ"א שם) [אך לא באותם המקומות שסוחטים אותם. עפ"י שו"ע הגר"ז, משנ"ב ובאה"ל]. יש שכתבו שאין מותר אלא אם במקומות האחרים מצויים אותם פירות בשפע ואעפ"י אין סוחטים אותם, אבל אם מה שאין סוחטים אותם זהו מפני שאינם מצויים כל כך – אסור (עפ"י מגן אברהם שם כבאור המפרשים).

ג. סחיטת לימונים; יש מהראשונים שאסורים כרימונים ותותים, ויש מתירים, מפני שאין רגילים לשתותם בפני עצמם. וכתב החיי-אדם שבזמן הזה שנוהגים למלא חביות למאות ממיץ לימון,

יש לחוש לדבר. ועל כן צריך ליוהר שלא לסוחטם אלא על גבי סוכר וכד', שהרי זה משקה הבא לאוכל (מובא במשנ"ב סק"ב). ובחזון איש (נו, ז), נקט שאם דעתו ליתן אותו הסוכר למשקה – אסור לסחוט הלימון לתוכו. ואפשר שאם יאכל רובו ואת המיעוט ישליך למים מותר. [ואף אם נקל בלימון הנסחט לסוכר כדי לערב עם מים, אין להקל בכגון זה באשכוליות, שהמין שלהם נחשב משקה בפני עצמו שלא כלימון העשוי ליתן טעם בלבד. עפ"י אג"מ או"ח ח"ה כד, א]. בספר שמירת שבת כהלכתה (ה, ב) כתב לאסור בכל פרי, מפני שרגילים עתה לסחוט כל מיני פירות.

ג. אמר רב יהודה אמר שמואל, וכן אמרו בשם רב (קמ"ה): סוחט אדם (בשבת) אשכול של ענבים לתוך הקדרה (של תבשיל) אבל לא לתוך הקערה (שפעמים למשקה הוא צריך, ואעפ"י שאין אדם שותה מהקערה – אין מוכח הדבר לכך יש איסור בדבר. עפ"י רש"י) – שמשקה הבא לאוכל 'אוכל' הוא.

א. יש אומרים שלא התירו בסוחט לתוך האוכל, אבל סוחט לקדרה על מנת ליתנגנו אחר כך לאוכל – חייב (עפ"י דרישה שכ, וכ"מ בסמ"ג – באה"ל; חזו"א נה, ו). ויש פוטרם (רדב"ז ח"ב תרפו עפ"י רש"י). וכן נקט הר"ד בדעת רש"י, וכן מתפרשים גם דברי המאירי, וכן נקטו הרבה אחרונים להלכה. ונפ"מ שמוותר הדבר ע"י גוי לרפואה וכד'. עפ"י לוי' חן נה).
וכתב בפרי מגדים (מובא בשעה"צ שכ אות כג) שאף בתותים ורימונים אסור כשנותן על כלי ריק על דעת ליתנו באוכל.

ב. יש אומרים בדעת רש"י שאין התר אלא לקדרה, אבל לקערה אסור אף על האוכל (ע' מאירי ועוד) ואולם שאר כל הפוסקים הראשונים לא חילקו בדבר (באור הלכה שכ, ד).
ג. רוב ככל הראשונים נקטו להלכה שמוותר לסחוט זיתים וענבים לתוך הקדרה. ודעת רבנו חננאל שרבי יוחנן חולק ואוסר [מדרבנן. עפ"י הרא"ש] והלכה כמותו. וכתב הרא"ש (בתשובה כב, א) שהמחמיר כדבריו תבוא עליו ברכה. והוזכרה דעה זו ברמ"א (שכ, ז).

ד. רב חסדא אמר ללמוד מדברי שמואל שחולב אדם עז לתוך הקדרה, אבל לא לתוך הקערה.

א. לדעת הר"ף הרא"ש ורבנו תם, דוקא ביום טוב מותר, שהואיל והבהמה ראויה לאכילה ע"י שחיטה נחשב החלב כאוכל הנפרד מאוכל, משא"כ בשבת הריהו כנוטל אוכל מתוך פסולת ואסור. ויש מי שכתב שלהלכה אף ביום טוב אסור (ער"ח).
ודעת כמה ראשונים (מובאים ברמב"ן ברשב"א ובר"ן, וכן דעת בעל המאור. וכן נקט הריטב"א קמ"ה. בשם הר"ף, וצ"ב) שאף בשבת מותר, שהבהמה נחשבת כ'אוכל' בכל עת.
ויש ראשונים שנקטו שבשבת אסור אבל פטור (ערמב"ם ח, וי"מ. וכן הובא במג"א שה, יב ובשו"ע הגר"ז. ובחזו"א נקט שטעם האיסור להרמב"ם הוא משום מוקצה, ובדעת הר"ף נקט שחייב חטאת. ובאגלי טל (דש יז, נח) נקט שאף להרמב"ם חייב).

ב. לא התירו לתוך הקדירה אלא בענין שהחלב מתערב באוכל ונכנס אליו, אבל לא שיתן ככר לתוך כלי ויחלוב עליו, שאין החלב מתערב עם הככר ולא נעשה בכך 'אוכל' (עפ"י שו"ת הרי"ב ש' קכא; או"ח תקד). וכן אם חולב לתוך אוכל על דעת להפרידו לאחר זמן, הרי זה בכלל חולב למשקה ואסור (עפ"י חזו"א נו; הר צבי בשם הגר"ז מלצר).

ר"ז. א. האם המוחל (= מויץ היוצא מהזיתים) ומי סחיטת תרדים פוסלים את המקוה בשינוי מראה?
ב. האם המוחל דינו כמשקה אם לאו?

א. מוחל שנפל לתוך מקוה – פוסלו בשינוי מראה כמו יין וחומץ. לדברי רבא ורב פפא, אפילו לדעות ובאופנים שהמוחל אינו חשוב 'משקה' (כדלהלן, ונראה לכאורה שהוא הדין בשאר מיצי פירות), פוסל את המקוה כי כל דבר שאין עושים ממנו מקוה בתחילה (מים, שלג וברד) – פוסלו בשינוי מראה. וכן אמר רב חסדא אודות תרדים שסחטם ונתנם במקוה – פוסלים אותו בשינוי מראה [ובתחילה פרשו טעמו כיון שהחשיבם בסחיטתו הרי הם 'משקה' ולכך פוסלים את המקוה. וכן סבר אביי].
א. לאביי אליבא דרבי שמעון נראה שאין המוחל פוסל בשינוי מראה אלא אם יש בצחצוהי השמן לבדם כדי לשנות מראה המקוה (כן צדד בשפת אמת).
ב. דין שינוי מראה הוא מדאורייתא. אך להראב"ד נראה שלדעת אביי שינוי מראה פוסל מדרבנן, אבל לרבא הוא מדאורייתא (עפ"י זכר יצחק נח, ע"ש בהרחבה).
אין שינוי מראה פוסל אלא כשנשתנו מצורת מים ולא כשיש עליהם צורת מים רק שאינם כבתחילה (עפ"י זכר יצחק נח-נט). מים מלוכלכים או כלור שמכניסים למקוה, פשוט שאין בהם פסול 'שינוי מראה' (עפ"י שבט הלוי ח"ד קסא).

ב. רבי יעקב אומר: מוחל הריהו כמשקה [ואעפ"י"כ המוחל היוצא בתחילה טהור ואינו מכשיר, מפני שאינו רוצה בקיומו]. רבי שמעון אומר: אינו כמשקה [ואעפ"י"כ היוצא מעיקול (1) 'עקל' – כמו סל גדול מסורג] בית הבד טמא – שאי אפשר לו בלא צחצוהי שמן]. ופרשו מחלוקתם באותו מוחל היוצא לאחר שנשתהו הזיתים בערימה ונתחממו, קודם סחיטתם; לרבי יעקב משקה הוא ומכשיר, ולרבי שמעון אינו כמשקה וטהור.

דפים קמד – קמה

ר"ח. האם המשקים דלהלן מכשירים לקבל טומאה?

- א. משקה הבא לאוכל.
- ב. משקה הבא לאיבוד.
- ג. משקה העומד לצחצה.

א. מבואר בגמרא שלדברי שמואל (ורב) שמשקה הבא לאוכל אוכל הוא – אינו מכשיר לקבל טומאה. ואילו לדברי רבי יהודה (דלהלן) מוכח שאינו כאוכל ומכשיר.

כן מבואר לפי גרסתנו, וכ"כ רש"י ותוס'. ואולם לגרסת הרי"ף והגאונים וכן נקטו הרמב"ן והרשב"א, אפילו לרבי יהודה יתכן שמשקה הבא לאוכל אוכל הוא ואינו מכשיר [ורק בבא לאיבוד אמר רבי יהודה שמכשיר מפני שאינו בא לתוך אוכל].

ב. משקה הבא לאיבוד, נחלקו בו תנאים האם מכשיר לקבלת טומאה אם לאו; המפצע בזיתים בידיים מסואבות לידע אם הגיעו למסוק (ששמנם נוח לצאת) – לא הוכשר. רבי יהודה אומר: הוכשר.

ג. משקה העומד לצחצה בו האוכל, לדברי רב הונא בריה דרב יהושע נחלקו בו תנאים האם מכשיר או לא; המחליק בענבים (על פני הככרות, להבריקן רש"י). ויש מפרשים: מחליק בענבים עיגול של דבלה. רי"ד) – לא הוכשר. רבי יהודה אומר: הוכשר.